LAISVAS PREKIŲ JUDĖJIMAS

Laisvas prekių judėjimas kartu su laisvu kapitalo, paslaugų ir asmenų judėjimu yra viena iš keturių pagrindinių ES ekonominių laisvių. Šiame tekste paaiškinamas jo teisinis pagrindas, raidos istorija, kilę iššūkiai ir Europos Parlamento darbas juos sprendžiant.

TEISINIS PAGRINDAS

Laisvo prekių judėjimo per ES valstybių sienas teisinis pagrindas yra **Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo**.

— Šios sutarties 26 straipsniu ES įpareigojama priimti priemones, kuriomis siekiama sukurti vidaus rinką ir užtikrinti jos veikimą. Straipsnyje vidaus rinka apibrėžiama kaip vidaus sienų neturinti erdvė, kurioje užtikrinamas laisvas prekių, asmenų, paslaugų ir kapitalo judėjimas.

— Sutarties 28–37 straipsniuose išdėstyta, kaip ES turi sukurti, palaikyti ir plėtoti vidaus rinką. Šios srities priemonės apima importo ir eksporto muitų uždraudimą tarp ES šalių ir bendrojo muitų tarifo taikymą ES nepriklausančių šalių produktams.

KODĖL LAISVAS PREKIŲ JUDĖJIMAS YRA TOKS SVARBUS?

Laisvas prekių judėjimas yra tvirtai įsitvirtinęs ES principas, nustatytas siekiant Europos integracijos ir ekonomikos augimo pasitelkiant prekybą.

Po Antrojo pasaulinio karo Europa buvo ekonomiškai susiskaidžiusi, nes daug kliūčių sudarė griežtos nacionalinės prekybos taisyklės. Skirtingos valiutos, tarifai, apribojimai ir prieštaringi standartai trukdė Europos ekonomikos vystymuisi ir atsigavimui po karo. ES nuo pat pirmųjų vystymosi etapų XX a. šeštajame dešimtmetyje siekė ištaisyti šią padėtį sukurdama bendrąją rinką – tarpvalstybinę bendruomenę, kurioje laisvai judėtų:

— prekės,

— žmonės,

— paslaugos,

— kapitalas.

Europos ekonominės bendrijos (vienos iš Europos Bendrijų, veikusių iki ES) ir jos nustatyti bendrosios rinkos tikslai buvo pakeisti valstybių, kurios buvo Bendrijos narėmis, prekybos ir gamybos sąlygas ir žengti žingsnį glaudesnio Europos politinio suvienijimo link. Buvo iškelti konkretūs tikslai: gyvenimo ir darbo sąlygų gerinimas, subalansuota prekyba ir sąžininga konkurencija, taip pat ekonominių ir socialinių skirtumų tarp įvairių Bendrijos regionų mažinimas. Taip pat buvo siekiama laipsniškai panaikinti tarptautinės prekybos apribojimus vykdant bendrą prekybos politiką.

Viena rinka, kuri vėliau tapo žinoma kaip „bendroji rinka“ arba „vidaus rinka“ (abi sąvokos yra viena kitą pakeičiančios), buvo pagrindinė ES konkurencingumo ir augimo varomoji jėga. Nuo pat įsteigimo ES nuolat stengėsi gerinti savo veikimą – šalinti prekybos

kliūtis ir kartu užtikrinti vartotojų ir įmonių saugos standartus. ES dabartinės pastangos šioje srityje yra sutelktos į tolesnį bendrosios rinkos stiprinimą ir integravimą, be kita ko, supaprastinant taisykles ir mažinant administracinę naštą, taip pat mažinant priklausomybę nuo išorės.

LAISVO PREKIŲ JUDĖJIMO IŠTAKOS

Laisvas dviejų rūšių prekių – anglių ir plieno – judėjimas yra labai svarbus ES pradžios istorijai. Šie ištekliai buvo naudojami Pirmojo ir Antrojo pasaulinių karų karo mašinoms varyti, o tai turėjo pražūtingų pasekmių. Europos vyriausybėms stengiantis užtikrinti ilgalaikę taiką, 1950 m. gegužės 9 d. Prancūzijos užsienio reikalų ministras Roberas Šumanas pristatė deklaraciją, kurioje buvo siūloma sukurti Europos anglių ir plieno bendriją. Buvo siūloma sutelkti šešių valstybių – Prancūzijos, Vakarų Vokietijos, Italijos, Nyderlandų, Belgijos ir Liuksemburgo – anglių ir plieno išteklius. Be to, remiantis deklaracija, karas tarp šių valstybių taptų „ne tik neįsivaizduojamas, bet ir materialiai neįmanomas“.

Europos anglių ir plieno bendrija buvo įsteigta 1951 m. Paryžiaus sutartimi. Ji reglamentavo laisvą šių dviejų itin svarbių energijos ir infrastruktūros išteklių judėjimą tarp dalyvaujančių šalių, atvėrė prieigą prie gamybos šaltinių ir sprendė kvalifikuotos darbo jėgos trūkumo problemą. Sutartyje taip pat buvo nustatyti rinkos priežiūros, konkurencijos taisyklių laikymosi stebėsenos ir kainų skaidrumo užtikrinimo mechanizmai ir taisyklės.

1958 m. Romos sutartimi buvo įsteigta Europos ekonominė bendrija ir bendroji rinka. Buvo suburtos tos pačios šešios valstybės ir nustatytas terminas, per kurį Bendrijos narės turi panaikinti muitų kliūtis, įskaitant muitus ir kiekybinius apribojimus (kvotas eksportuojamų ar importuojamų prekių skaičiui), taip pat buvo numatyta per šį terminą laipsniškai įvesti bendrąjį muitų tarifą iš trečiųjų šalių importuojamoms prekėms. Šis tikslas buvo pasiektas 1968 m. liepos 1 d. 1957–1970 m. prekyba tarp valstybių narių išaugo šešis kartus, o Europos ekonominės bendrijos prekyba su kitomis pasaulio šalimis – tris kartus.

LAISVO PREKIŲ JUDĖJIMO IŠŠŪKIAI

Iki 1968 m. nebuvo pasiekti **du tikslai**, iškelti Romos sutartyje:

— nebuvo uždraustos priemonės, kurių **poveikis yra lygiavertis** muitams ir kiekybiniams importo Europos ekonominėje bendrijoje apribojimams;

— nebuvo **suderinti nacionaliniai teisės aktai** – procesas, kurio metu ES šalys pritaiko savo teisės aktus, kad jie derėtų ir būtų lengviau jų laikytis ir užtikrinti jų vykdymą tarpvalstybiniu mastu.

Šių tikslų įgyvendinimas tapo viena pagrindinių užduočių siekiant užtikrinti laisvą prekių judėjimą ES.

A. Lygiavertis poveikis

Draudimas taikyti priemones, kurių poveikis lygiavertis muitams ir kiekybiniams apribojimams, nebuvo įgyvendintas, nes Romos sutartyje jos nebuvo apibrėžtos. Apibrėžtys pateiktos jurisprudencijoje šiuose Teisingumo Teismo sprendimuose:

Muitams lygiavertį poveikį turinčių mokesčių uždraudimas

1962 m.: *Europos ekonominės bendrijos Komisija / Liuksemburgo Didžioji Hercogystė ir Belgijos Karalystė*

Teisingumo Teismas nustatė, kad mokestis gali būti laikomas lygiaverčiu muitui, jeigu:

— jis taikomas produktui importo metu arba vėliau ir

— jis taikomas tik iš kitos ES valstybės importuotam, o ne panašiam, vidaus rinkoje pagamintam produktui.

Taip yra todėl, kad mokestis padidintų produkto iš kitos ES valstybės kainą ir turėtų tokį patį poveikį laisvam produktų judėjimui kaip ir muitas.

Kiekybiniams apribojimams lygiavertį poveikį turinčių priemonių uždraudimas

1974 m.: *Procureur du Roi / Benoît ir Gustave Dassonville*

Savo sprendime Teisingumo Teismas laikėsi nuomonės, kad visos ES valstybių priimtos prekybos taisyklės, galinčios (tiesiogiai ar netiesiogiai, faktiškai ar potencialiai) apriboti ES valstybių tarpusavio prekybą, laikomos kiekybiniams apribojimams lygiaverčio poveikio priemonėmis ir todėl turi būti uždraustos.

1979 m.: *Rewe-Zentral AG / Bundesmonopolverwaltung für Branntwein*

Toliau teismų praktiką formavo Teisingumo Teismo išaiškinimas sprendime, žinomame kaip byla *Cassis de Dijon*, kuriame įtvirtintas principas, kad kiekvieną produktą, teisėtai pagamintą ir parduodamą kurioje nors ES valstybėje, vadovaujantis sąžiningomis, įprastomis tos valstybės taisyklėmis ir gamybos procesais, turi būti leidžiama parduoti bet kurios kitos valstybės rinkoje netaikant papildomų draudimų ar apribojimų, nustatytų tos kitos ES valstybės nacionalinėje teisėje.

Šiuo sprendimu buvo pagrįstas ir įtvirtintas abipusio pripažinimo principas, t. y. kad jei prekės atitinka teisinius standartus, kurių reikalaujama vienoje ES valstybėje, kitos ES valstybės paprastai privalo priimti tas prekes. Todėl valstybės narės, net nesant ES teisinio derinimo priemonių, privalo leisti į apyvartą ir pateikti rinkai kitoje ES valstybėje teisėtai pagamintas ir parduodamas prekes.

1993 m.: Sprendimas byloje *Keck*

Svarbu paminėti, kad kiekybinių importo apribojimų ir visų lygiaverčio poveikio priemonių draudimą riboja pagarsėjęs sprendimas byloje *Keck*. Šioje byloje pagrindinis dėmesys buvo skirtas nepakitusios būklės produktų perpardavimui Prancūzijoje mažesne kaina nei jų faktinė pirkimo kaina. Nors Prancūzijoje buvo draudžiamas nuostolingas perpardavimas, gynyba teigė, kad draudimas nesuderinamas su kiekybinių importo apribojimų ir visų lygiaverčio poveikio priemonių draudimu, taip pat prieštarauja laisvo asmenų, paslaugų, kapitalo judėjimo ir laisvos konkurencijos bendrojoje rinkoje principams. Teismas nustatė, kad nacionalinės taisyklės, kuriomis ribojama arba draudžiama tam tikra prekybos tvarka netrukdo ES vidaus prekybai ir todėl nepatenka į šio draudimo taikymo sritį, jei jos yra nediskriminacinės (t. y. taikomos visiems atitinkamiems subjektams, vykdantiems savo veiklą nacionalinėje teritorijoje ir nacionalinių prekių prekybai turi tą patį teisinį ir faktinį poveikį, kaip ir prekių iš kitų ES valstybių prekybai).

Kiekybiniams apribojimams lygiavertį poveikį turinčių priemonių uždraudimo išimtys

Romos sutartyje buvo numatytos kiekybiniams apribojimams lygiavertį poveikį turinčių priemonių uždraudimo išimtys. Šios išimtys dabar įtrauktos į Sutartį dėl ES veikimo ir leidžia ES valstybėms nustatyti kiekybiniams apribojimams lygiaverčius apribojimus dėl neekonominių priežasčių, pavyzdžiui:

— visuomenės dorovės,

— politikos,

— saugumo.

Šios išimtys turėtų būti aiškinamos siaurai ir negali lemti savavališkos diskriminacijos ar paslėptų prekybos kliūčių tarp ES valstybių. Jos turi tiesiogiai atitikti viešąjį interesą ir būti proporcingos numatytam apsaugos lygiui.

Nacionalinių draudimų ar apribojimų išimtys

Teisingumo Teismas savo sprendime byloje *Cassis de Dijon* nustatė, kad vienoje ES valstybėje teisėtai pagamintą ir parduodamą produktą turėtų būti galima laisvai parduoti bet kurioje kitoje ES valstybėje netaikant papildomų draudimų ar apribojimų. Tai reiškia, kad ES valstybė turi taikyti nacionalinių draudimų ar apribojimų išimtis tam tikriems produktams, kad užtikrintų laisvą jų pardavimą, jei atitinkamos prekės atitinka privalomus reikalavimus, pavyzdžiui:

— veiksmingos fiskalinės priežiūros,

— visuomenės sveikatos apsaugos,

— komercinio sąžiningumo ir

— vartotojų apsaugos.

Vienas iš pavyzdžių – majonezo pardavimas Belgijoje. Pagal Belgijos teisę tam, kad produktas būtų ženklinamas ir parduodamas kaip „majonezas“, jame turi būti ne mažiau kaip 70 % riebalų ir 5 % gryno kiaušinio trynio. Tačiau šios taisyklės gali būti taikomos tik Belgijos gamintojų pagamintam majonezui Belgijoje. Belgija negali sustabdyti produkto ženklinimo ir pardavimo kaip „majonezas“, jei jis pagamintas kitur ES, net jei jame yra mažiau riebalų ar kiaušinių ir todėl jis neatitinka Belgijos kriterijų.

ES valstybės privalo informuoti Europos Komisiją apie tokias nacionalinių taisyklių išimtis, o tokių priemonių priežiūrai vykdyti nustatytos keitimosi informacija procedūros ir stebėsenos sistema. Šios procedūros atnaujintos ir oficialiai įtvirtintos Reglamente dėl tarpusavio pripažinimo, kuris įsigaliojo 2020 m. balandžio 19 d. Reglamente apibrėžiamos kompetentingų institucijų ir įmonių teisės ir pareigos, susijusios su tarpusavio pripažinimo principu parduodant prekes kitoje ES šalyje. Jame nustatyta, kaip šį principą taikyti atskirais atvejais, be kita ko, pateikiant savanorišką tarpusavio pripažinimo deklaraciją. Reglamentu siekiama skatinti administracinį bendradarbiavimą, kad būtų geriau taikomas tarpusavio pripažinimo principas, pavyzdžiui, naudojantis ES internetine dalijimosi informacija platforma – Rinkos priežiūros informacine ir ryšių sistema.

B. Nacionalinės teisės aktų derinimas

ES valstybės, kad užtikrintų laisvą prekių judėjimą, turėjo suderinti savo teisės aktus ir pritaikyti juos taip, kad būtų lengviau laikytis reikalavimų ir užtikrinti jų vykdymą tarpvalstybiniu mastu. 1985 m. birželio mėn. Europos Komisija paskelbė veiksmų programą per septynerius metus panaikinti visas fizines, technines ir su mokesčiais susijusias laisvo prekių judėjimo ES kliūtis. 1985 m. birželio mėn. Europos Komisijos Baltojoje knygoje dėl vidaus rinkos sukūrimo nustatytas naujas požiūris, daugiausia dėmesio skiriant abipusiam nacionalinių taisyklių pripažinimui ir siekiant išvengti detalaus derinimo.

Pagal šį požiūrį derinimas apsiriboja esminiais reikalavimais ir vyksta tada, kai nacionalinės taisyklės nėra lygiavertės ir trukdo prekybai. Šiuo metodu siekiama užtikrinti laisvą prekių judėjimą techniškai suderinant visus sektorius ir išlaikant aukštą visuomenės interesų apsaugos lygį ir daromas poveikis tokioms sritims kaip žaislai, statybinės medžiagos, mašinos, dujiniai prietaisai ir telekomunikacijų įranga.

1987 m. Suvestiniame Europos akte nustatyta vidaus rinkos sukūrimo teisinė sistema ir nustatytas visų fizinių, techninių ir su mokesčiais susijusių laisvo judėjimo kliūčių pašalinimo terminas – 1992 m. gruodžio 31 d. Taip pat išplėstas kvalifikuotos balsų daugumos taikymas Taryboje ir sumažintas skaičius sričių, kuriose reikalingas vieningas balsavimas. Tai taikoma su vidaus rinka susijusioms direktyvoms, o tai reiškia, kad vietoj to, kad visos ES valstybės turėtų vienbalsiai pritarti teisės akto priėmimui, pakanka, kad už jo priėmimą balsuotų ne mažiau kaip 55 % ES valstybių, atstovaujančių ne mažiau kaip 65 % visų ES gyventojų.

1985–1992 m. visoje ES buvo priimti 282 teisės aktai tokioms kliūtims pašalinti ir 1993 m. sausio 1 d. buvo sukurta bendroji rinka.

Derinimo procesas leido pašalinti laisvo prekių judėjimo kliūtis visoje ES, pavyzdžiui, buvo paskelbta, kad nacionalinės nuostatos netaikomos kitoje ES valstybėje teisėtai pagamintoms prekėms. Šiuo derinimu taip pat nustatytos bendros taisyklės, kuriomis siekiama užtikrinti laisvą prekių ir produktų judėjimą, ir kiti ES tikslai, pavyzdžiui, skatinti aplinkos ir vartotojų apsaugą, taip pat remti rinko konkurenciją.

BENDROSIOS RINKOS SUKŪRIMAS

Nuo bendrosios rinkos sukūrimo 1993 m. užtikrintas laisvas prekių, paslaugų, asmenų ir kapitalo judėjimas visoje ES. Bendroji rinka apima 27 ES valstybes, Norvegiją, Islandiją ir Lichtenšteiną, o Šveicarijos dalyvavimas bendrojoje rinkoje yra dalinis ir reglamentuojamas dvišaliais susitarimais.

Bendrajai rinkai vis dar kyla iššūkių, susijusių su prekių ir paslaugų srautu. Siekiant įveikti šiuos iššūkius ir numatyti būsimus, imtasi svarbių veiksmų, pavyzdžiui:

— 2008 m. priimta naujoji teisės aktų sistema, kuria siekiama sustiprinti rinkos priežiūrą ir gaminių atitiktį;

— 2020 m. įsteigta Bendrosios rinkos veikimo užtikrinimo darbo grupė, kurios užduotis bendradarbiauti su ES valstybėmis ir Europos Komisija siekiant nustatyti didžiausias ir neatidėliotinas bendrosios rinkos kliūtis ir dirbti, kad jos būtų pašalintos;

— 2024 m. po COVID-19 pandemijos priimtas Vidaus rinkos veikimo užtikrinimo ekstremaliomis sąlygomis ir atsparumo didinimo aktas, kuriuo siekiama užkirsti kelią būsimiems su krizėmis susijusiems prekybos sutrikimams.

Nepaisant šios pažangos, išliekančios kliūtys toliau veikia bendrąją rinką ir daro neigiamą poveikį prekybai ir investicijoms. Ši problema buvo pabrėžta 2024 m. balandžio mėn. Enrico Lettos pranešime „Daug daugiau nei rinka“ ir 2024 m. rugsėjo mėn. Mario Draghi pranešime „Europos konkurencingumo ateitis“. Šie klausimai buvo sprendžiami Europos Komisijos 2025 m. bendrosios rinkos strategijoje, kurioje įvardijamos bendrosios rinkos potencialo išnaudojimo didžiausios kliūtys, vadinamos „Siaubinguoju dešimtuku“. Strategijoje siekiama pašalinti kliūtis, įskaitant pernelyg sudėtingas ES taisykles, sunkumus steigiant ir valdant įmones, ilgas ir sudėtingas profesinių kvalifikacijų pripažinimo procedūras visose ES valstybėse ir nenuoseklias taisykles dėl pakuočių, ženklinimo ir atliekų.

EUROPOS PARLAMENTO VAIDMUO

Paprastai, Europos Komisija siūlo teisės aktų pakeitimus, o kad jie įsigaliotų, Europos Parlamentas ir ES Taryba turi tuos pakeitimus patvirtinti. Šis procesas, kurio metu Europos Parlamentas ir ES Taryba vienodomis sąlygomis gali siūlyti Europos Komisijos pasiūlymo pakeitimus, vadinamas įprasta teisėkūros procedūra. Čia Europos Parlamento vaidmuo yra neatsiejamas nuo taisyklių, lemiančių vidaus rinkos plėtrą ir laisvą prekių judėjimą, formavimo.

A. Derinimas ir produktų sauga

Europos Parlamentas tvirtai pasisakė už vidaus rinkos sukūrimą. Jis pabrėžė naują požiūrį į nacionalinės teisės aktų derinimą, išdėstytą 1985 m. Europos Komisijos Baltojoje knygoje, siekiant palengvinti laisvą prekių judėjimą, ir atliko svarbų vaidmenį rengiant derinimo direktyvas, kuriomis remiantis 1993 m. buvo sukurta bendroji rinka.

Europos Parlamentas taip pat aktyviai dalyvavo rengiant naująją teisės aktų sistemą. Tai – priemonių rinkinys, priimtas 2008 m., kuriuo siekiama pagerinti prekių vidaus rinką. Sugriežtintos rinkos priežiūros taisyklės, kuriomis užtikrinama, kad ES rinkoje esantys ne maisto produktai nekeltų pavojaus vartotojams ir darbuotojams, ir pagerinta vertinimų kokybė siekiant užtikrinti, kad produktai atitiktų ES standartus. Europos Parlamento prioritetai šioje srityje yra:

— užtikrinti, kad visi rinkos dalyviai būtų atsakingi už gaminių atitiktį ir saugą;

— didinti CE ženklo (pranc. *Conformité Européenne*) matomumą ir supratimą tarp vartotojų. Juo nurodoma, kad gaminys atitinka ES gaminių taisyklėse nustatytus reikalavimus.

Europos Parlamentas taip pat dalyvavo derinant šią sistemą su kitomis devyniomis direktyvomis, kuriomis reglamentuojami įvairūs gaminiai, įskaitant liftus, pirotechnikos gaminius ir sprogmenis.

2009–2011 m. Europos Komisija pradėjo rengti pasiūlymą dėl 2001 m. Bendros gaminių saugos direktyvos peržiūros. Šia peržiūra siekta racionalizuoti ir supaprastinti susijusius procesus, nes ekonominės veiklos vykdytojams ir nacionalinėms valdžios institucijoms dėl fragmentiškų ir iš dalies sutampančių taisyklių ir pareigų kilo painiava. 2011 m. kovo mėn. Europos Parlamentas paskelbė rezoliuciją dėl šios siūlomos peržiūros,

kurioje paragino sukurti vieningą rinkos priežiūros sistemą visiems gaminiams. Dėl to parengtas 2013 m. gaminių saugos ir rinkos priežiūros dokumentų rinkinys, kurį sudaro du reglamentai ir kuriuo siekiama pagerinti gaminių saugą vartotojams ir vidaus rinkos veikimą vykdant veiksmingą rinkos priežiūrą.

2019 m. balandžio mėn. Europos Parlamentas priėmė reglamentą, kuriuo siekiama sustiprinti rinkos priežiūrą ir gaminių atitiktį. 2021 m. Europos Komisija paskelbė naują pasiūlymą, kuriuo siekiama toliau užtikrinti ne maisto vartojimo gaminių saugą. 2023 m. kovo mėn. Europos Parlamentas oficialiai patvirtino atnaujintas taisykles, kuriomis siekiama užtikrinti aukštus visų ES internetu ir ne internetu parduodamų gaminių saugos standartus, ir vėliau 2023 m. gegužės mėn. buvo priimtas Reglamentas dėl bendros gaminių saugos.

B. Standartizacija

Kad vidaus rinka deramai veiktų, svarbų vaidmenį atlieka standartizacija. Darnieji ES standartai padeda užtikrinti laisvą prekių judėjimą vidaus rinkoje, sudaro galimybes ES verslui būti konkurencingesniam ir padeda apsaugoti vartotojų sveikatą ir jų saugą bei aplinką.

2022 m. vasario 2 d. Europos Komisija pristatė standartizacijos strategiją, kuria siekiama skatinti atsparią, žaliąją ir skaitmeninę bendrąją rinką, ir pasiūlė 2012 m. standartizacijos reglamento pakeitimus. Todėl 2022 m. gruodžio mėn. buvo priimtas reglamentas, kuriuo atnaujinta ES teisinė sistema, susijusi su ES standartais. Europos Parlamento Vidaus rinkos ir vartotojų apsaugos komitetas 2023 m. sausio 23 d. surengė klausymą, kuriame aptarė buvusias ir būsimas standartizacijos politikos kryptis. Aptarime dalyvavo Komisija ir įvairūs suinteresuotieji subjektai.

Remdamasi naująja standartizacijos strategija, 2022 m. kovo 30 d. Komisija paskelbė pasiūlymą dėl statybos produktų rinkodaros sąlygų suderinimo. Šiuo klausimu Europos Parlamentas derėjosi su Taryba ir vėliau 2024 m. lapkričio 27 d. buvo priimtas reglamentas, kuriuo nustatomos suderintos statybos produktų rinkodaros taisyklės. Šiomis naujomis suderintomis taisyklėmis:

— statybos sektoriaus ekonominės veiklos vykdytojams taikomos nuostatos suderintos su naująja teisės aktų sistema ir rinkos priežiūros bei ekologinio projektavimo reglamentais;

— sukurta statybos produktų skaitmeninio paso sistema;

— taikant specialias technines specifikacijas, reglamentuojami naudoti ir perdaryti produktai.

C. Sveikatos ir skubios pagalbos taikomosios programos

Europos Parlamentas daug dėmesio skyrė reglamentams dėl lynų kelio įrenginių, dujas deginančių prietaisų, medicinos prietaisų ir asmeninių apsaugos priemonių.

Jis taip pat balsavo už Reglamentą dėl pagalbos iškvietos sistemos „eCall“, kuriame nustatyti transporto priemonėse montuojamos sistemos „eCall“ reguliavimo, techniniai ir saugos reikalavimai. Ši sistema visose ES šalyse įvykus didelei avarijai automatiškai įspėja artimiausią reagavimo į nelaimes centrą ir perduoda informaciją apie avarijos vietą, laiką, transporto priemonės identifikavimo numerį ir važiavimo kryptį. Šiuo reglamentu nustatyta, kad pagalbos iškvietos sistema „eCall“ turi

būti įdiegta visuose naujo modelio lengvuosiuose automobiliuose arba lengvosiose komercinėse transporto priemonėse, kurios patvirtintos gamybai po 2018 m. kovo 31 d.

Be to, 2019 m. Europos Parlamentas, įgyvendindamas Žiedinės ekonomikos dokumentų rinkinį, priėmė teisės aktus, kuriais siekiama suderinti vidaus rinkos taisykles dėl trąšų, įskaitant trąšas, pagamintas iš perdirbtų arba organinių medžiagų, ir nustatė taisykles dėl CE ženklu pažymėtų ES tręšiamųjų produktų, įskaitant teršalų ir ligas sukeliančių mikroorganizmų apribojimus.

D. COVID-19 pandemija

2020 m. pradžioje Europoje prasidėjusi COVID-19 pandemija tapo iššūkiu vidaus rinkai. Dėl viruso užkrečiamumo buvo būtina apriboti žmonių judėjimą ES viduje ir atsižvelgiant į tai buvo sustiprinta nacionalinė sienų kontrolė. 2020 m. balandžio mėn. Europos Parlamentas priėmė rezoliuciją dėl kovos su pandemija ir jos padariniais, kurioje pabrėžė, kad labai svarbu išlaikyti atviras ES vidaus sienas prekėms, pabrėždamas bendrosios rinkos vaidmenį užtikrinant ES kolektyvinę gerovę ir jos svarbą reaguojant į krizę. Šis bendradarbiavimu grindžiamas požiūris buvo labai svarbus siekiant sudaryti sąlygas būtiniausioms prekėms, įskaitant medicinos reikmenis ir įrangą, judėti visoje ES ir taip sušvelninti valstybių nustatytų sienų apribojimų poveikį.

2021 m. vasario mėn. Europos Parlamento tyrime nagrinėtas pandemijos poveikis laisvam prekių judėjimui ir vartotojų apsaugai ir pasiūlyta papildomų priemonių ES bendrosios rinkos atsparumui būsimoms krizėms didinti.

E. Muitų suderinimas

Europos Parlamentas atliko svarbų vaidmenį derinant muitus ir galiausiai 2022 m. reglamentu sukūrė vadinamąją ES muitinės vieno langelio aplinką. Tai **elektroninių paslaugų rinkinys**, kuriuo naudojantis galima keistis informacija tarp muitinių, Europos Komisijos, ES valstybių nacionalinių institucijų ir ekonominės veiklos vykdytojų elektroninių sistemų.

Reglamentas, kuriuo tai nustatyta, taikomas nuo 2022 m. gruodžio mėn., išskyrus kai kurias taisykles, kurios bus taikomos nuo 2031 m. gruodžio mėn. Reglamentu taip pat:

— nustatomos taisyklės, kuriomis siekiama gerinti muitinių administraciją ir kitų valdžios institucijų, atsakingų už ne muitinės formalumų – ne muitų teisės aktuose nustatytų taisyklių – vykdymo užtikrinimą ES pasienyje, skaitmeninį administracinį bendradarbiavimą ir dalijimąsi informacija įvairiose ES atsakomybės srityse, pavyzdžiui, sveikatos ir saugos, aplinkos apsaugos, žuvininkystės, žemės ūkio ir rinkos priežiūros srityse;

— sukuriama centralizuota sistema, vadinama ES muitinės vieno langelio sertifikatų mainų sistema, siekiant pagerinti dalijimąsi duomenimis, kuriuos ekonominės veiklos vykdytojai pateikia muitinei, Europos Komisijai ir ES šalių nacionalinėms institucijoms, ir jų tvarkymą, užtikrinant, kad tos institucijos gautų duomenis tikruoju laiku;

— reikalaujama, kad ES valstybės sukurtų ir naudotų sistemas ir paslaugas, vadinamas nacionaline muitinės vieno langelio aplinka, kad būtų galima keistis informacija tarp muitinių, nacionalinių institucijų, Europos Komisijos ir ekonominės veiklos vykdytojų elektroninių sistemų.

Kitu etapu, kuris prasidės 2031 m., bus įdiegta įmonių dalijimosi duomenimis su valdžios sektoriumi sistema, kuria bus supaprastintas prekių importo ar eksporto įmonių muitinio įforminimo procesas. Taip siekiama gerokai sumažinti dabartines prekybos kliūtis.

2022 m. gruodžio mėn. Europos Parlamento atliktame tyrime nagrinėtos skirtingos į ES įvežamiems produktams taikomos ES valstybių muitinių leidimų išdavimo procedūros. Buvo nustatyta, kad dėl šių skirtingų procedūrų atsiranda kliūčių prekybai ir iškraipoma vidaus rinka, o vienas iš pasiūlytų problemos sprendimų buvo Europos muitinės agentūros įsteigimas.

Be to, 2023 m. gegužės mėn. Europos Komisija pasiūlė peržiūrėti ES muitų teisės aktus ir paskelbė komunikatą „Muitinės reforma: muitų sąjungos kėlimas į kitą lygmenį“, kuriame pristatytas visapusiškas požiūris į ES muitų sistemos modernizavimą. Svarbus modernizavimo pasiūlymo aspektas – įsteigti ES muitinės duomenų centrą, kurį valdytų naujai įsteigta ES muitinės įstaiga. Šio centro užduotis – rinkti, apdoroti, sujungti ir saugoti visus svarbius duomenis, taip sudarant palankesnes sąlygas:

— geriau aptikti sukčiavimo ir reikalavimų nesilaikymo atvejus;

— keistis duomenimis tarp ES ir ES nepriklausančių valstybių;

— bendradarbiauti su skirtingų ES valstybių muitinėmis.

2024 m. kovo mėn. Europos Parlamentas priėmė poziciją dėl pasiūlymo, kurioje palankiai įvertino būsimą ES muitinės ir ES muitinės duomenų platformos įsteigimą. 2026 m. kovo 26 d. Taryba ir Europos Parlamentas pasiekė svarbų politinį susitarimą dėl šios nuo 1968 m. vykdomos esminės ES muitų teisės peržiūros, kuria iš dalies keičiamas Sąjungos muitinės kodeksas ir nustatoma nauja duomenimis grindžiama muitinės sistema, centralizuota muitinės duomenų platforma, naujas patikimo ir patikrinto verslininko statusas ir mažos vertės siuntiniams taikomos priemonės.

Šią faktų suvestinę parengė Europos Parlamento Ekonomikos ir augimo teminis skyrius. Daugiau informacijos šia tema pateikiama Europos Parlamento Vidaus rinkos ir vartotojų apsaugos komiteto interneto svetainėje.

Barbara MARTINELLO
04/2026